

İNTERNETTE ÇOCUKLARA YÖNELİK RİSKLER VE AİLELERİN BİLİNÇLENDİRME FAALİYETLERİNDEKİ ROLÜ

Niyazi Güler¹, Şahin Bayzan², Abdulhamit Güneş³

1. ÖZET

Bu çalışmada, internetin bilinçli ve güvenli kullanımı çocukları merkeze alan bir anlayışla ele alınarak bu konuda anne ve babaların rolü incelenmiştir. Bu çerçevede, çocukların İnternetin fırsatlarından doğru ve etkin bir şekilde yararlanmasının yanı sıra İnternetin zararlarından ve risklerinden korunmasında ailelerin rolü üzerinde durulmuştur. İnternetin bilinçli ve güvenli kullanımı çerçevesindeki bilinçlendirme çalışmalarına duyulan gereksinim ortaya konulmuştur. İnternet içerik düzenlemelerine/filtrelemelerine duyulan ihtiyaca ek olarak bu düzenlemelerin yanında bilinçlendirme çalışmalarının ve bu çalışmalarda başta aileler olmak üzere öğretmenlerin ve internet aktörlerinin sorumlulukları ve önemi üzerinde durulmuştur.

İnternette özellikle çocuklara yönelik riskler ve ailelerin bilinçlendirme faaliyetlerindeki rolü üzerine 212 ebeveyn üzerinde anket çalışması yapılarak elde edilen sonuçlarla durum tespiti yapılmıştır. Ailelerin, Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK), devletin ve internet aktörlerinin, çocukların akademik başarısına etki eden internet ve bileşenlerinin faydalarını artıracak, risklerini de azaltacak başta bilinçlendirme çalışmaları olmak üzere alınması gereken diğer tedbirler konusunda somut çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İnternet ve Çocuk, İnternet ve Riskleri, Bilinçli İnternet, Güvenli İnternet.

1. GİRİŞ

İnternet, sunmuş olduğu birçok fırsat ile başta bilgiye erişimi ve iletişimi kolaylaştırmış, insanların yaşantısında vazgeçilmez bir yaşam unsuru olarak yer etmeye başlamıştır. Bugün dünyada kayıtlı milyonlarca İnternet sitesi ve bunlara ait milyarlarca İnternet sayfası bulunmaktadır. İletişim, eğitim, araştırma, sağlık ve iş gibi birçok alanda kullanılan İnternet hizmetleri, insan yaşamına önemli kolaylıklar getirmiştir. Bireylerden ve toplumlardan başka, kurum ve kuruluşlar da İnternetin önemini, getirdiği yenilik ve fırsatları görmüş, İnternetin sağladığı avantajları kullanarak hem maliyetlerini düşürmüş, hem iş yapış yöntemlerinde kalite ve hızlarını artırmışlardır.

Günlük hayatta yapılabilen birçok iş ve işlemin artık İnternet üzerinden yapılabiliyor olması, ilk kullanılmaya başlandığında sanal dünya olarak adlandırılan bu platformun zamanla sanallıktan çıkmaya başlamasına sebep olmuştur. İnternet kullanıcısı olan ve potansiyel İnternet kullanıcısı olmaya aday olan bir vatandaşın gerçek hayatta sahip olduğu birçok haklar ve sorumluluklar artık çevrimiçi ortamda da geçerli olmaya başlamıştır. Çünkü getirdiği yenilik ve fırsatlara bağlı olarak İnternet, zararlı ve yasadışı kullanımlara da açık hale gelmeye başlamıştır. Zararlı ve yasadışı kullanım, İnterneti pek çok açıdan riskli ve tehlikeli bir alana doğru da çekmeye başlamıştır.

Çok paydaşlı bir İnternet kullanımı ve buna bağlı içerik üretiminin söz konusu olduğu günümüz bilgi çağında bu dengenin en hassas noktasında şüphesiz çocuk ve aileler yer almaktadır. İnternetin istismar amaçlı ve sorumsuzca kullanımının en çok çocukları ve buna bağlı olarak aileleri etkilediği yapılan birçok çalışmada görülmüştür. Bu çalışmada da sunmuş olduğu fırsat ve yenilikler ile getirmiş olduğu risk ve tehlikeler dengesine bağlı olarak İnternet çocuklar ve aileler ekseninde analiz edilmeye çalışılmıştır.

2. FIRSATLARI VE RİSKLERİ İLE İNTERNET

1990'lı yıllarda hayatımıza girmeye başladığı dönemden 2000'li yıllara gelindiğinde İnternet çok farklı bir şekil almaya başlamıştır. Kısa bir zaman içerisinde İnternet, insanların ekonomik ve sosyal hayatını farklı yönlerden etkileyen bir yapıya dönüşmüştür. 1990'lı yıllarda temel amaç sınırlı İnternet içeriğini tek taraflı bilgi akışı ile kullanıcılara ulaştırmakken 2000'li yıllar ile birlikte İnternet kullanıcıları Web 2.0 teknolojisi ile tanışmaya başlamıştır. Web 2.0 teknolojisi ile web platformunda sadece içeriklere ulaşmak değil o içerikleri yönetmek, değiştirmek, ekleme yapmak veya silmek gibi aktivitelerin yanında tamamen yeni içerikler geliştirme imkânını da kullanıcılara sunulmaya başlamıştır. Kişisel web sayfalarında oluşan bloglar, içerik yönetimi sistemi sağlayan wikiler, kullanıcıların fotoğraflarını milyonlarca kullanıcı ile buluşturan Flickr, yine kullanıcıların başka kullanıcıların bilgisayarlarındaki içerikleri indirmelerine olanak tanıyan P2P (Peer to Peer – Eşten eşe) programları gibi servisler web 2.0 teknolojilerine geçişi hızlandırmıştır. İnternetin ilk tohumlarının atıldığı sadece belirli noktalar arası ağ iletişiminden, global bir network ağına ulaşması ve bu ağa herkesin içerik yönünden katkı yapabilmesine uzanan dönemde İnternet pek çok değişim ve yenileşim yaşamıştır. Tüm bu

¹ İdari Uzman, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Ankara - Türkiye

² İletişim Uzmanı Dr., Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Ankara - Türkiye

³ Daire Başkanı Dr., Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık, Ankara - Türkiye

süreçler içerisinde web 2.0 teknolojilerinin getirdiği yenilikler ile İnternet içeriğinin herkes tarafından kolaylıkla oluşturulabilmeye başlaması ise İnternet teknolojilerini çok farklı bir boyuta taşımaya başlamıştır.

2.1 İnternetin Fırsatları ve Faydaları

Bu süreç içerisinde İnternet, insanların hayatına birçok fırsat ve faydalar sunmaya başlamıştır. İnternetin insanlığa sağlamış olduğu en önemli fırsat, bilgi ve fikir paylaşımında getirmiş olduğu fırsat eşitliğidir. Büyük yatırımlar gerektiren geleneksel iletişim teknolojilerinin aksine İnternet, kullanıcılara bilgi ve fikirlerini tüm dünya ile kolayca paylaşmalarına olanak tanımaktadır. İnternet, haberleşmeden bilgi paylaşımına, habercilikten medyaya, tanıtım ve reklamdan seyahat ve tatile, kamu hizmetlerinden bankacılık ve ticarete, eğlenceden sosyal ilişkiler ve kültürler arası etkileşime, çevre ve sağlıktan eğitime ve günlük yaşamı ilgilendiren pek çok alanda olumlu getiriler ve yenilikleri hayatımıza getirmiştir.

İnternetin sağladığı fırsatları ana başlıklarla şöyle sıralamak mümkündür (ASAGEM, 2008):

- **Güncel Haber ve Bilgi Sağlama:** İnternetin dünyada en büyük etkisi, bilgiye ve habere anında ulaşma imkânı sunmasıdır. Öyle ki, İnternet sayesinde dünyanın en uca köşesinde dahi gelişmelerden anlık haberdar olmak mümkündür.
- **Görüş ve Bilgi Paylaşma:** İnternetin önemli özelliklerinden birisi de, kişinin herhangi bir olay ya da kişiye dair görüşünü aktarabileceği platformlara sahip olmasıdır. Blog, web sayfası ya da sosyal ağ hesabı gibi araçlarla kişinin kendi hakkında bilgi paylaşma ya da görüş bildirme imkânı bulunmaktadır.
- **Zaman ve Mekândan Bağımsız, Eş zamanlı ve Eş Zamansız İletişim Sağlama:** İnternet, kişiler arasında çoklu ve interaktif iletişim imkânı getirmiştir. İletişimin ucuz ve hızlı olması, insanların sosyal hayatlarını yeniden biçimlendirmelerini gerektirmiştir.
- **Ekonomik ve Hızlı Haberleşmeye Olanak Sağlama:** İnternetin özellikle endüstriyel alanda getirdiği önemli bir avantaj, maliyeti çoğu kez sıfırlayan haberleşme yöntemidir. Hayatın ekonomiyle ilgili her alanında bu hız ve maliyet düşüşü kendini göstermiş, ekonomik hayatın merkezine de İnternetin oturduğu görülmüştür.
- **Görsel ve İşitsel Öğelerle İletişim Kalitesini Artırma:** İnternetin getirdiği iletişim ve paylaşım imkânı, görsel ya da görüntülü unsurları da barındırmaktadır. Bu özellik, ilişkilerin, alış verişin, çalışma hayatının hatta eğitimin içeriğinin de yeniden şekillenmesi sonucunu doğurmuştur

İnternetin insanlara sağladığı avantajlar, temelde hayatı kolaylaştıran, ufuk açan ve insana zaman kazandıran özelliklerdir. Bu temel öğeler, insan hayatının kalitesini artıran, hayatın hızını geliştiren ve sosyal hayatı canlandıran dinamiklerdir. Bu temel başlıklardan yola çıkarak birçok fayda başlığı açmak her zaman mümkün olduğu gibi gelişen teknoloji ve dönüşen toplum karşısında yeni başlıklar ekleme imkânı da olacaktır.

İnternet sadece insanların sosyal hayatını kolaylaştırmamış, bilişim sektörünün önemli ölçüde canlanması, yeni teknolojilerin uygulanmaya konması ve ekonomik hayatta yeni girişim alanların doğmasına da zemin hazırlamıştır. Son zamanlar da İnternet dolayısıyla bilgi teknolojilerinin geleceği konularında bulut bilişim, büyük veri ve nesnelerin İnterneti gibi konu başlıkları önemli bir yer tutmaya başlamış, bu konuda önemli projeler devreye alınmaya başlamıştır (Moreno-Vozmediano vd., 2013).

Bilgi ve iletişim teknolojileri destekli yenilikçi çözümlerden üst düzeyde yararlanılması, İnternet girişimciliği ve e-ticaret alanında ekonomik kalkınmayı hızlandıracak bir ekosistemin oluşmaya başlamasını da sağlamıştır. Bugün İnternet, birçok birey ve kurumsal yapılanma için ciddi bir geçim kaynağı haline gelmiştir. Bu da ekonomik canlanma adına yeni fırsatların doğmasına vesile olmuştur. Yüksek katma değerli İnternet girişimlerinin ortaya çıkmasına imkân veren İnternet ekosistemi içerisinde çevrimiçi bankacılık ve alışveriş sistemlerinin ise geldiği nokta yadsınamaz (Kalkınma Bakanlığı, 2014).

2.2 İnternetin Riskleri ve Zararları

İnternet eğlenceden, bilgi edinmeye sosyal hayatın diğer çeşitli zenginliklerinden ekonomik hayatta yeni iş fırsatların doğmasına kadar birçok fırsat sunmasının yanı sıra başta gizlilik ve güvenlik kaygıları olmak üzere çeşitli risk ve zararların doğmasına da sebep olmuştur (Wong, 2011). İnsanoğlu hayatını daim ettirdiği dünyada, bulunduğu mekâna göre değişen riskler ve yaşantısına zarar veren etkenlerle karşılaşabilmektedir. Gerçek dünyada karşılaşılan risk ve zararların daha fazlasıyla İnternet ortamında da karşılaşılmaktadır. İnternetin riskleri ve zararları ile ilgili birçok çalışma mevcut olup, “İnternet Güvenliği Üzerine 2000-2014 Yılları Arasındaki Çalışmaların Bir İçerik Analizi: Riskler, Risklere Etki Eden Faktörler ve Metodolojik Yönelimler” adlı yüksek lisans tezinde Ali Gündüz (2015), İnternet risklerini yanlış ve/veya zararlı bilgiye erişim, siber zorbalık, sanal dolandırıcılık, kişisel bilgilerin paylaşımı, zararlı yazılımlar, pornografi/çocuk istismarı/fuhuş, oyun ve İnternet

bağımlılığı, yabancılarla çevrimiçi ve çevrimdışı iletişim, şiddet/nefret/ırkçılık faaliyetleri olarak ifade etmektedir.

İnternet'in riskleriyle ilgili olarak alan yazın incelendiğinde bu alanda yapılmış olan birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Bu çalışmalarda risklerin çeşitli başlıklara ayrıldığı görülmektedir. Vanlanduyt ve De Cleyn (2007) İnternet risklerini sosyal ilişkilere olumsuz etki, pornografi, şiddet ve istenmeyen dile maruz kalma, fiziksel sağlığa etki, başarısız zaman yönetimi, tüketim ve ticari sömürü olmak üzere beş başlık altında ele almışlardır. Wong Kim ve arkadaşları (2011). İnternet risklerini teknoloji odaklı ve teknoloji odaklı olmayan riskler olarak ikiye ayırmışlardır. Teknoloji odaklı olanlar; spam, malware, korsanlık (hacking), ddos atakları (bir servisi çalışmaz hale getiren siber saldırılar), ortalama faaliyetleridir. Teknoloji odaklı olmayanlar; çevrimiçi hırsızlık ve dolandırıcılık, fiziksel şiddet, siber zorbalık, gizlilik ihlalleri, suça yardım/yataklık etme ve yasa dışı kumar gibi risklerdir.

Tablo 2.1 Sosyal ve Teknoloji Odaklı İnternet Riskler

Sosyal Odaklı İnternetin Riskleri	Teknoloji Odaklı İnternetin Riskleri
Çevrimiçi Hırsızlık	Spam
Çevrimiçi Dolandırıcılık	Malware
Fiziksel Şiddet	Hacking
Siber Zorbalık	DOS Atakları
Gizlilik İhlalleri	Oltalama (Phishing)
Suçta Yardım ve Yataklık	Tuş Dolandırıcılığı (Click Fraud)
Yasadışı Kumar	Telif Hakları İhlali
Diğer Riskler	

İnternetin riskleri sınıflandırılmasında yapılmış kapsamlı bir çalışma olarak Walrave, Lenaerts ve De Moor'un çalışması görülebilir. Bu çalışmada İnternet riskleri içerik, temas ve ticari riskler olmak üzere üç başlıkta incelemiştir (Çubukcu ve Bayzan, 2013). Bunların alt başlıkları Şekil 1.1'de sunulmuştur.

Şekil 2.1 İnternet Riskleri

Kaynak: Gündüz, 2015.

- **İçerik Riskleri:** İnternet içerik riskleri İnternet kullanıcılarının web sitelerinde karşı karşıya kaldıkları olumsuz yazılı ve görsel içeriklerdir. “Şiddet içerikleri, nefret söylemleri, ırkçı söylemler ve cinsel içerikler” kışkırtıcı içerikler kapsamında; “yanlış/zararlı bilgi paylaşımı ve yanlış/zararlı bilgiye ulaşım” ise yanılıcı içerikler kapsamında değerlendirilmektedir.
- **Temas Riskleri:** Temas riskleri, çevrimiçi ve çevrimdışı iletişimde kullanıcıların karşı karşıya kaldıkları risklerdir. Çevrimiçi iletişim, siber zorbalık, çocukların cinsel istismarı ve gizlilik ihlalleri olmak üzere sınıflandırılmakla beraber tüm bu risklerin çevrim içi ortamda özellikle çocukların tanımadığı insanlarla iletişime geçerek ve istismarcıların kendilerini olduğundan farklı göstererek çocuklarla iletişime geçmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Çevrimiçi bu temasın gerçek hayatta yüz yüze buluşma noktasına taşınması ise çevrimdışı iletişim olarak adlandırılmaktadır.
- **Ticari Riskler:** Ticari riskler; İnternet ortamında yapılan her türlü maddi veya manevi alışveriş sonucunda dijital vatandaşların maruz kaldığı risk türü olarak tanımlanmaktadır. Bu risk türünün içerisinde yer alan; “teklifi gizlenen veya rızasız satışlar ve yanılıcı ürün reklamı pazarlamaları” ticari

istismar olarak adlandırılmaktadır. “Kimlik avı/oltalama, spam e-postalar, zararlı yazılımlar, güven kazanarak bilgi edinme, bir hediye karşılığı önemli bir bilgiye ulaşma, gerçek olmayan bedava teklifler ve sosyal ağlar ile sosyal mühendislik” ise kişisel bilgi istismarı olarak tanımlanmıştır.

Araştırmacıların farklı sınıflara ayırarak inceledikleri bu risklerin yanı sıra İnternet kullanımı ile doğrudan ilgili olan İnternet bağımlılık kavramı da İnternet riskleri arasında yer almaktadır. Son zamanlarda yapılmış olan araştırmalarda İnternet kullanıcılarının da tıpkı diğer uyuşturucu madde, alkol ya da kumar bağımlılarına benzer şekilde İnternet’e bağımlı oldukları, İnternet kullanımından kaynaklı olarak akademik başarısızlık, iş performansında düşüş, evliliklerde anlaşmazlık ya da ayrılık gibi olumsuz sonuçlarla karşılaştıkları belirtilmiştir. Günümüzde artan İnternet kullanım süresi ve günlük yaşantıda İnternet’in hemen her alanda kullanılmasından kaynaklı olarak İnternet bağımlılığı diğer risk türlerine oranla daha çok karşılan riskler arasındadır (Gündüz; 2015).

İnternet kullanımının hızla yaygınlaşması ile birlikte, bilinçsiz kullanımının sebep olduğu olumsuz psikolojik ve sosyal etkiler de yaşanmaya başlamıştır. Bu etkiler konusunda birçok araştırma yapılmış, çeşitli riskler zaman zaman öne çıkarılarak kamuoyunda bir farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır. Bu zararların neler olabileceğine dair ana başlıklar şöyle özetlenmiştir (ASAGEM, 2008):

- **Sağlık Sorunları:** İnternetin başında aşırı zaman geçirmeye bağlı olarak görülebilecek fiziki rahatsızlıklar
- **Çevrimiçi Yeni İnsanlarla Tanışma:** İnternetin karşılıklı etkileşim sağlayan özelliğini kötü niyetle kullanan kişilere karşı savunmasız kalma
- **Gizliliğin Yitirilmesi:** İnternet üzerinden mahremiyetin deşifresi ya da kişisel bilgilerin istem dışı üçüncü kişilerin eline geçmesi
- **Çevrimiçi Kavgalar:** Siber zorbalık gibi özellikle çocukların korumasız kaldığı travmatik saldırılara maruz kalma
- **Uygun Olmayan Materyaller:** Kazara içerik olarak adlandırılan, çocukların ulaşmak istemediği pornografik içeriklere erişilmesi
- **Çevrimiçi Arama, Okuma:** İnternet içeriğini oluşturan bilgilerin doğruluğunu teyit etmeden sahiplenme ve bu sayede oluşan bilgi kirliliğine ya da yönlendirilmeye maruz kalma.
- **İnsanları Tehlikeye Atma:** Gerçek hayata taşınacak tehditleri tetikleyecek kritik bilgileri üçüncü kişilere gönüllü olarak iletme
- **Silah ve Madde Kullanımı:** Zararlı madde ve ateşli silahların kullanımının ve ulaşımının İnternet ortamında kolaylaşması ve kontrolünün zorlaşması
- **Aşırmacılık ve Telif Hakları:** İnternet ortamında yer alan eser ve yayınlar üzerinden intihal ya da çalma suçunun işlenmesi

2.3 İnternet’te İçerik Düzenleme ve İnterneti Bilinçli Kullanma İhtiyacı

İnternetin dağıtık yapısına bağlı olarak çok fazla altyapı yönünden düzenlemeye ihtiyaç olmamakla birlikte İnternet yönetiminde büyük bir paya sahip içerik düzenlemeleri, İnternette yasadışı ve zararlı olarak kabul edilen içerik türleri, kapsamı ile bu içeriklerle mücadelede uygulanacak yol ve yöntemleri kapsamaktadır (Çakır, 2014). İnternetin ilk tohumlarının atıldığı sadece belirli noktalar arası ağ iletişiminden, küresel bir network ağına ulaşması ve bu ağa herkesin içerik yönünden katkı yapabilmesine uzanan dönemde İnternet pek çok değişim ve yeniliklerin yanı sıra bir önceki bölümde bahsedilen birçok risk ve zarara da kapı aralamaya başlamıştır. Çünkü istismara da açık bir yapı oluşmaya başlamıştır. Bu tıpkı, büyükşehirlerde insanlara sunulan fırsatlar ne kadar fazla iken güven ve güvenlik soruları da aynı düzeyde artıyorsa aslında İnternetin de gerçek hayatın bir yansıması olmasına benzetilmektedir.

Gelinen bu noktada, İnternet sunduğu sonsuz fırsat ve faydanın yanı sıra söz konusu yapısı gereği yasadışı, etik ve sorumluluk ilkelerin dışında kullanıma da açık bir araç olarak da karşımıza çıkmaya başlamıştır. Bugün çoğu ülkede İnternet içeriği ülkelerin hukuk, demokrasi, siyasi ve birtakım değerleri çerçevesinde düzenlenmektedir. Dünyada da düzenlenen başlıca içerik türlerini telif hakları, çocukların cinsel istismarı, kişilik hakları ve nefret söylemi oluşturmaktadır (Söyler, 2013). İnternet içeriğinin kullanıcılar tarafından oluşturulması, içeriği oluşturan bilgi ya da görüşlerin kontrolsüz ve teyit edilmeden hatta bazen üçüncü kişilere zarar verecek şekilde değiştirilmesi ile sonuçlanmıştır. Bazen önemli bir bilginin kişinin rızası dışında paylaşılması, bazen kişinin kişilik haklarına saldırıda bulunan ve onu toplum önünde küçük düşüren paylaşımlarla karşılaşılması, suç unsuru olabilecek bilgi ya da görsellerin hiçbir filtreden geçmeden yayınlaması, İnternetin içeriğinin düzenlenme ihtiyacının başlıca gerekçelerini oluşturmuştur. Bir diğer önemli gerekçe, bu kontrolsüz ortamda çocukların kendilerini koruyamayacak olmaları, art niyetli kişilerin çocukları hedef almasıdır. Çocuk istismarından, kişisel bilgileri çocuk eliyle elde edip aileye zarar vermeye kadar geniş bir risk haritası, İnternetin içerik düzenleme ihtiyacını toplumsal bir beklenti haline getirmektedir.

Kılıç (2013), dünyada devletlerin içerik düzenleme yapmaya iten nedenleri başlıca üç başlıkta toplamıştır:

- İnternetin terörizm amaçlı kullanılması, ırkçılık ve ayrılcılık türü içeriklere erişim sağlaması nedeniyle devletlerin ulusal güvenlik konusunda endişe duymaları.
- İnternette yer alan kimi içerikler karşısında kimi toplumların ve devletlerin, kendi geleneksel, tarihsel, kültürel, sosyal, siyasal, dinsel ve ahlaki değerlerine ilişkin kaygılar taşımaktadırlar. Özellikle çocuklar, gençler ve aileler başta olmak üzere İnternet üzerinden gelebilecek olumsuz etkilerden toplumu koruma amacı.
- İnternetteki devletle ilgili değer yargılarına yönelik hakaret içeren ifadeler, resmi ideoloji aleyhtarlığı yapılması gibi kurulu siyasal sisteme ve siyasal istikrara zarar verecek içeriklerden duyulan rahatsızlıklar.

Türkiye’de, İnternetin yasadışı ve zararlı içeriğiyle mücadele etmek amacıyla; 04/05/2007 tarihli ve 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” ile başta çocukların cinsel istismarı olmak üzere İnternet ortamında işlenen belli başlı suçlara ilişkin çeşitli tedbirler alınmaktadır. 5651 sayılı kanun; Anayasamızın, özel olarak korunmasını öngördüğü, başta aile ve çocuklar olmak üzere belirli sosyal kesimlere yönelik suçların kolayca işlenmesini önleyici özel bir kanun mahiyetindedir.

Önleyici tedbirlerin yanında internetin faydaları ve riskleri konusunda farkındalık oluşturma ve bilinçlendirme yapmak son derece önemlidir. Nasıl ki şehir merkezlerindeki caddeler, sokaklar insanların gündelik işlerini halledebilecekleri ve birçok gereksinimlerini giderebilecekleri alanlar olması gibi fırsatlar sunması yanı sıra yan kesicilik, dolandırıcılık ve insanların birbirlerine saygısız davrandığı bir platform olma özelliği de sergileyebiliyorsa; İnternet de benzer yapıda işlemektedir. Yoğun kullanım, aynı zamanda yasadışı kullanımlara, etik değerlerin ihlaline ve sorumsuz davranışlara sebebiyet verebilmektedir. Bu yüzden, İnternetin dağınık ve dinamik yapısı da işin içine girince İnternetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı daha çok gündeme gelmeye başlamıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde İnternetin, hayatın birçok açısından sınırsız faydasının yanında, kötü amaçlar için de kullanılan ve içerisinde birçok tehlikeyi barındıran bir ortam olduğu gözlenmektedir. Bu durum özellikle eğitim çağında yer alan çocuklar ve gençler için “güvenli İnternet” ve beraberinde “bilinçli İnternet” gibi kavramları gündeme getirmektedir.

Güvenli İnternet, bireylerin istenmeyen zararlı ve yasadışı içeriklerden korunarak İnternetin kullanılmasını ifade ederken “bilinçli İnternet” zarar ve riskleri azaltmanın yanı sıra İnternetin fayda ve fırsatlarını artırma yönündeki kullanımı ve faaliyetlerini kapsamaktadır. Burada, güvenli İnternet genellikle teknik düzenlemeleri, bilinçli İnternet ise daha çok eğitsel düzenlemeleri ifade etmektedir. Etkin kullanım ise tüm bu süreçleri ile birlikte doğru zaman, yer ve miktarda İnternet kullanım bileşenlerini kapsamaktadır.

Teknik açıdan bakıldığında güvenli İnternet istenmeyen içerik ile çocukların ve gençlerin karşılaşmaması için içeriğin çocuk ve gençlerin bilgiye erişme hakkını sınırlamadan sınırlandırılması ile ergen psikoloji ve İnternet güvenliği kapsamında başta çocuk ve gençlerin çevrimiçi ortamda korunması bileşenlerini kapsamaktadır. Bilinçli İnternet kullanım becerisi ise bireyin kendi davranışlarını kontrol etmesini, bilerek isteyerek, kasıtlı ve bilinçli olarak doğru ve sorumlu davranışlar sergilemesini kapsamaktadır (Bacanlı, 2013).

3. ÇOCUKLARA VE AİLELERE BAKAN YÖNÜ İLE İNTERNET

İnternetin, gerek getirdiği faydalar ve gerekse oluşturduğu riskler noktasında aile ve çocukları yakından ilgilendirmektedir. Çünkü internet en yoğun ve etkin kullanan kesimin z kuşağı ya da dijital yerli olarak da adlandırılan çocuklar ve gençler kullanmaktadır. Çocukların ve gençlerin her açıdan olumsuzluklardan korunmasında ailenin çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Bir anlamda aile sadece gerçek hayattaki olumsuzluklardan değil internet ortamından gelebilecek olumsuzluklardan da çocuklarını korumakla sorumlu bir kurumdur. Tehlikenin nereden geldiği değil, varlığı tedbir almayı gerektirmektedir. Tehlikenin nereden geldiği sadece tedbir almada kullanılacak seçeneklerde farklılıklar oluşturmaktadır.

3.1 Çocuk ve İnternet İlişkisi

Çocuklar İnternet kullanımının yoğun olduğu dönemde yaşamaktadır. İnternete sahip çocuklar, İnterneti yaşamlarının doğal bir parçası ve vazgeçilmez bir öğesi olarak algılayabilmektedirler (Ersoy ve Ersoy, 2008). Bundan 15 sene önce Prensky (2001), 1980’ler ve sonrası doğan, teknolojinin odağında büyüyen nesli dijital yerli olarak adlandırmıştır. Bu Dijital yerliler olarak adlandırılan nesil bile şimdi büyümüş ve birer yetişkin olmuşlardır. 2000’li yıllardan sonra doğan ve tamamen akıllı telefon ve olabildiğince mikro (mobil) teknolojiler ile büyümeye başlayan yeni jenerasyon ise kimi çalışmalarda Z Kuşağı olarak adlandırılmıştır (Çubukcu ve

Bayzan, 2013). Bu konuda yapılan çalışmalarda net bir zaman söylemek mümkün olmamakla birlikte bazı çalışmalarda 90'lı yıllarda doğan jenerasyonu da Z kuşağına dâhil etmektedir (Geck, 2007). Zaman algısı değişse de bu yeni nesil çocukları teknolojik yönden kısaca şöyle izah edebiliriz:

- Teknoloji onlar için ulaşılması gereken bir araç değil her daim yanlarında bulunması gereken bir ihtiyaçtır.
- Özellikle İnternet teknolojilerinin getirmiş olduğu fırsatlardan dolayı bilgiye çabuk bir şekilde erişme ve özümseme ihtiyacı duyarlar.
- Analitik düşünürler. Sosyal mecralar ile arkadaşları ile hızlı bir şekilde iletişim kurup kararlar alırlar.
- Oyun, eğlence, bilgi edinme ve gündelik hayatlarının diğer önemli bileşenlerinin çoğu onlar için bilgisayar ve İnternettir.

Bu maddeleri diğer toplumsal ve sosyal yönlerden ele alarak çoğaltmak mümkündür. Burada önemli olan nokta ise teknoloji ve özellikle İnternet ile birlikte çok farklı bir nesil ile karşı karşıya kaldığımızdır.

İnternet kullanımı çocuklar arasında hızla artmaktadır. Çocuklar İnternet'i daha küçük yaşlarda kullanmaya başlamakta, farklı iletişim araçları kullanarak çevrimiçi ortamda daha fazla zaman geçirmektedir. İnternet onların eğitimi, yaratıcılıkları ve kendilerini ifade etmeleri bakımından önemli bir kanal olabilmektedir. Bununla birlikte, bu durum çocukların yetişkinlere göre daha savunmasız oldukları bir risk ortamını da beraberinde getirmektedir.

3.2 İnternetin Risklerinin Çocuklara Olumsuz Etkisi

İnternetin çocuk ve gençlere eğitim, eğlence ve gelişimi destekleme noktasında oldukça fazla olanaklar sunduğu tartışmasız bir gerçektir. Bununla birlikte bilişim teknolojilerinden, özellikle de İnternette en fazla çocuklar ve gençler olumsuz etkilenmektedir. Çünkü onların, merak ve deneme isteği, tarafsız olamama ve doğru karar verme becerisindeki eksiklik, anı yaşama istekleri, risk alma eğilimleri ve otoriteye karşı çıkma gibi eğilimlerin olması bu durumun oluşmasındaki en önemli etkindir.

Büyük şehirlerde yaşayan gençler ve çocuklar farklı kültürden gelen gruplarla karşılaşmakta ve sosyal medya etkisi altına girmektedir. Anne babanın çoğunlukla çalışması nedeniyle çocuklar üzerinde denetimi yetersiz kalmaktadır. Bu durum da çocuklar aile içi çatışmalara maruz kalabilmektedirler. Büyük şehirlerde boş zamanlarını değerlendirebilecekleri yerlerin, kırsal kesimde ise aktivite çeşitliliğinin yetersizliği çocuk ve gençleri yeni arayışlara, en çok da İnternete itmektedir. Gerçek dünyada olduğu gibi sanal ortam da çocuklar ve gençler için birtakım riskler barınmaktadır. Çocuklar İnternete girdiklerinde çoğunlukla tanımadıkları kişilere güvenmekte, kişisel bilgilerini paylaşmakta ve bunun sonucunda akran istismarı, cinsel istismar ve çocuk pornografisi gibi üç önemli riskle karşılaşmaktadırlar (Alikashiöğlu, 2012).

ABD'de yapılan bir araştırmaya göre çocukların %75'i aileleri veya kendilerine ait kişisel bilgileri herhangi bir endişe hissetmeksizin ve gönüllü olarak tanımadıkları kişilerle paylaşmakta ve kendilerine bu bilgiler karşılığında herhangi bir şey verileceği vaadine inanabilmektedirler (Çevik, 2012).

Ayrıca, İnternete giren çocuklar yeme bozukluğu, uyku bozukluğu, kas iskelet sistemi hastalıkları, fiziksel etkinlikte kısıtlanma gibi bedensel birtakım sorunlar yaşayabilmekte; dikkat eksikliği, depresyon, endişe, sosyal fobi, otistik davranışlar gibi birtakım psikolojik ve nörolojik problemlerle de karşılaşabilmektedirler.

Ulukol (2013) ise, İnternet kullanımının çocuklar üzerindeki oluşturduğu sağlık sorunlarını Şekil 2.1'deki gibi 3 temel başlık ve alt başlıklarda incelemiştir.

Şekil 3.1 Sağlık Sorunları

Kaynak: Ulukol, 2013

Görüldüğü gibi risk başlıklarını farklı alanlarda çoğaltmak mümkündür. Ayrıca siber zorbalık, yaşa uygun olmayan İnternet oyunları, yabancılarla çevrimiçi ve çevrimdışı etkileşimler de diğer risk faktörleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu riskler temelde çocuk istismarı, siber zorbalık, yabancılarla iletişimde bulunmak ve zararlı İnternet oyunları olarak 4 başlık altında incelenebilir.

Çocuk istismarı, fiziksel ya da psikolojik olarak bir çocuğa bir yetişkin tarafından kötü davranılmasıdır. İstismar fiziksel, cinsel ve sözel yolla ortaya çıkabilmektedir. Çocuk istismarı içeriği çok geniş bir kavram olmakla birlikte tüm dünya ülkelerinin mücadelede hemfikir olduğu bir konudur.

İnternetin yoğun olarak kullanılmaya başlamasıyla birlikte çocuk istismarı konusunda ön plana çıkan en önemli sorunlar; akran istismarı, cinsel istismar ve çocuk pornografisidir. Akran istismarı, birini isteyerek, bilinçli bir şekilde incitmek, tehdit etmek ya da korkutmak amaçlı bir kişinin ya da grubun bir bireye yönelik sürekli uyguladığı, zarar verici ve incitici saldırgan davranış olarak adlandırılır. İnternet ortamında da çocuğun hoşlanmayacağı bir İnternet profili oluşturarak İnternet üzerinden istismar etmesi veya İnternet ortamında pek çok arkadaşın bulunduğu bir platformda bir arada bulunmak suretiyle paylaştığı bir etkinlikte onun yer almasını engelleyerek veyahut hoşla gitmeyen, sözler, fotoğraflar yayınlarak akran istismarı ortaya çıkabilmektedir. Avrupa’da yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, İnternette akran istismarına uğrayan çocukların % 80’i yapılan istismarı herhangi biriyle paylaşmakta, % 20’si ise paylaşmamaktadır. Paylaşmama oranının Türkiye’de daha yüksek olduğu tahmin edilmekle birlikte, böyle bir çalışma yapılmadığı için bilinmemektedir (Alikashioglu, 2012).

Siber zorbalık hem güncel hem de çocuklar, gençler ve aileler için çok ciddi bir problemdir. İletişim teknolojilerinin gelişmesi her ne kadar insan yaşamını kolaylaştırmış olsa da beraberinde siber zorbalık gibi birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Hızlı teknolojik gelişmeler, çocuklar ve gençler açısından önlenmesi zor sorunlar ortaya çıkarmıştır. Siber zorbalık da bu sorunların en önemlilerinden biridir. Siber zorbalık, bilgi ve iletişim teknolojileri yoluyla bir bireyin ya da grubun, özel ya da tüzel bir kişiliğin teknik ya da ilişkisel açıdan zarara uğratılmasıdır. Zarar verme davranışlarının tümüdür. İki çeşit siber zorbalık bulunmaktadır: Birincisi olayın daha çok teknik yönünü içeren elektronik zorbalık diğeri ise olayın daha çok psikolojik yönünü içeren elektronik iletişim (e-iletişim) zorbalığıdır.

Bilgisayar ve İnternet oyunlarının, çocuklar ve gençler üzerinde, gerçek hayattaki diğer oyunlarda (saklambaç, yakan top, körebe vb.) olduğu gibi sakinleştirici, kontrol edici, üstünlük duygusu kazandırıcı, gergin anlarda bile soğukkanlı kalmayı sağlayıcı etkileri vardır. Ölçülü ve paylaşımcı bilgisayar oyunları çocuk ve gençlerin gelişimine katkı sağlamaktadır. Ne var ki, bilgisayar oyunları için ayrılan zamanda dengenin korunamaması, kişiyi bu oyunlara karşı bağımlılık noktasına götürebilmektedir. Bilgisayarda ve İnternette oynanan oyunlar, özellikle şiddet oyunları, öğrenme çağındaki genç beyinleri kolaylıkla olumsuz bir şekilde etkilemekte ve oyun oynama zamanla tutkuya dönüşebilmektedir (Güneş, 2015).

Son zamanlarda İnternet üzerinden takım halinde oynanan oyunlar oldukça artmıştır. Artık gençler İnternet kafe yerine gitmek yerine aralarında belirledikleri saatte İnternet üzerinden oyun oynayabilmektedirler. İnternet kafeyi de genellikle evinde İnternet bağlantısı olmayan gençler, ya da evinde İnternet bağlantısı olduğu halde anne babalarının koyduğu kısıtlamalardan kurtulmak isteyen gençler tercih etme eğilimi göstermektedir. Eğlenceyi bilgisayar oyunlarında arayan insanlar İnternet kafelerde bir araya gelmekte ve ekran karşısında sadece ‘kazanmak’ hedefine kilitlenmektedirler. Ayrıca, bilgisayar oyunları sadece çocukları değil, her yaşta insanı cazibesi altına alabilmektedir. Bilgisayar oyunlarının zararlı olanları genellikle şiddet, müstehcenlik, öfke içermektedirler. Bu da çocuklar ve gençlerin ruhsal yapısını olumsuz etkilemekte, gerçek hayatta çevresine ve arkadaşlarına zarar verme olasılığını artırmaktadır.

Zararlı bilgisayar oyunları içerisinde en tehlikeli oyunlar olarak kabul edilen, filmlerde olduğu gibi insanın akıl, şehvet ve öfke duygusuna hitap eden, içerisinde yoğun olarak çözülmeyi bekleyen problemlerin, müstehcenlik ve şiddetin işlendiği oyunlardır. Bu oyunlarda, “ırkçılık” ve “din çatışmaları” gibi gizli propaganda unsurları da sıkça yer almaktadır. Kavga ve savaş kültürüne dayalı bu türden bilgisayar oyunları, çocuklar ve gençler üzerinde ilgi uyandırmaktadır. Bu oyunlar çocukları bağımlı hale getirmektedir. Saatlerce bu tip oyunları oynayan çocuklar ve yetişkinlerin, zihinsel, ruhsal ve bedensel hayatları da alt-üst olup stres, saldırganlık, sürekli endişe, korku ve gerginlik hali, içine kapanıklık ve anti sosyal davranışlar sergiledikleri gözlenmektedir.

Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi (EU Kids Online, 2010) kapsamında Avrupa’nın 25 ülkesinde 2010 yılında, İnternet kullanan 9-16 yaş çocuklar arasından seçilen 25,142 çocuk ve ebeveynlerinden her birisi ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. İncelenen çevrimiçi riskler şunlardır: pornografi, zorbalık, cinsel içerikli mesaj almak, daha önce tanımadığı kişilerle iletişime geçmek, çevrimiçi görüştüğü kişilerle çevrimdışı görüşmek, kullanıcı tarafından oluşturulmuş potansiyel zararlı içerik ve kişisel bilgi istismarıdır. Projeye göre, her 12 çocuktan 1’i çevrimiçi görüştüğü kişi ile çevrimdışı iletişimde bulunmuştur.

3.3 Çocukların Çevrimiçi Korunması ve Bilinçli Kullanımda Ailenin Rolü

Çocukların İnternet ortamında gezinmeleri, İnternette oynadığı bir oyuna takılıp kalmaları, İnternetin aşırı bir kullanım söz konusu olması çocukların gerçek hayattan uzaklaşmalarına sebep olabilmektedir. Ailelerin bu tür durumlarda, çocuğu İnternette tamamiyle uzaklaştırarak veya İnterneti yasaklayarak çözümün mümkün olmayacağını bilmeleri gerekmektedir.

Aileler İnternetin, çocuklar arasında sosyal yaşamın bir parçası olarak görüldüğünü kabul etmeli ve buna dikkat ederek çözümler geliştirmelidir. Gerekiyorsa yaşanan ve başa çıkılamayan olumsuzluklarda uzman desteği almayı göz ardı etmemelidirler. Örneğin çocuğun akademik başarısızlığını tamamen İnternete bağlamak doğru bir yaklaşım değildir. Ailelerin İnternet kullanımı sırasında çocukları ile birlikte olarak onlara doğru ve uygun kullanımı konusunda rehberlik etmeleri son derece önemlidir.

Çocukların İnternetin nasıl kullanılacağı noktasında, nasıl bir yaklaşım içinde olmaları gerektiği ailenin yaklaşımına bağlıdır. Burada aileye çok önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu görev ve sorumlulukları şu şekilde sıralamak mümkündür; İnternetin riskleri ve fırsatları konusunda farkında olma, fırsatlar ve riskler konusunda çocuğuna kılavuzluk/rehberlik yapma, fırsatlar ve riskler konusunda nasıl davranılması gerektiği konusunda örnek olarak model olmaktır.

Anne babalar iyi birer dijital okuryazar olarak çocuklarına İnternetin fırsatları ve riskleri konusunda oldukça fazla yardım edebilirler. Dijital okuryazar olarak fırsatların ve risklerin farkında olmayı, sadece donanım ve yazılım olarak bazı temel bilgileri bilmekle sınırlı tutmamak gerekir. Anne babalar İnternet başta olmak üzere, dijital teknolojileri doğru kullanmayı öğrenmeleri ve anlamalarını da dijital okuryazarlığın bir bileşeni olarak düşünmeleri gerekir. Burada sadece anne babanın dijital okuryazar olması değil aynı zaman da çocuğun da dijital okuryazar olması son derece önemlidir. Örneğin anne baba İnternette karşılaşılacak olası olumsuzlukları ve bunun için yapılması gerekenleri öğrendikten sonra çocuklarını da bu konuda aydınlatmalı, bilgilendirmelidir. Eğer burada anne baba çocuklarına karşı bilinçlendirme vazifesini ve sorumluluğunu yerine getirmiş olursa işte o zaman gerçek manada farkında olma yerini bulmuş ve mana kazanmış olur.

4. ANKET BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma ile çocukların güvenli İnternet kullanımında anne ve babaların rolü ortaya konulmak istenmiştir. Çalışmada saha araştırması yöntemi ve elektronik anket tekniği kullanılmıştır. Bu amaçla “İnternette Çocuklara Yönelik Riskler ve Ailelerin Bilinçlendirme Faaliyetlerindeki Rolü” başlıklı soru formu hazırlanmıştır. Anket katılımcılara ulaştırılırken, örneklemin, evrenin kendine has özelliklerini taşıması amacıyla belirlenen kotalara göre seçilmesini içeren ve araştırmacıyı seçiminde özgür bırakan (Gürer vd., 2009) tesadüfi olmayan kota örnekleme yöntemi ile araştırma sorusuna en uygun olduğu düşünülen örneklem kümesini hedef alan (Sencer, 1989) amaçlı örnekleme yöntemi beraber kullanılmıştır. Çalışma sonucunda 212 katılımcının verdiği cevaplar analiz edilmiştir. Çalışma, dijital okuryazarlığı yüksek olan kendilerine davet usulü ile anket adresi gönderilen

çoğunluğu (%60) kurum içi seçilmiş katılımcılarla sınırlıdır. Çalışma için katılımı istenen örneklem seçiminde, bütün evren içerisinde sadece çalışmanın içeriğine uygun toplumsal rol içerisinde bulunanlar gözetilmiştir. Bu şekilde, katılımcıların çalışmanın odağında yer alan konuyla doğrudan ilgili olmaları beklenmiştir. Çalışma için geliştirilen ve İnternet adresinde yayınlanan ankette, iki şıklı 10 demografik soru ile katılımcının özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. 11.soru ise tutumları ölçmek için hazırlanan 7 olumlu tutum içermektedir. Katılımcılardan, ifadelerin karşısındaki dört seçenektten birini, tutumlara katılma derecelerine göre işaretlemeleri istenmiştir. (Tablo 1).

Tablo 1 Tutumların Analizi Tablosu

Tutumların Analizi	KESİNLİKLE KATILIYORUM	KATILIYORUM	FİKRİM YOK	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
Zararlı siteleri filtreleyen bir Güvenli İnternet Hizmeti olmalıdır.	84,0%	13,7%	0,9%	1,4%
Çocuğumun sahip olduğu sosyal ağ hesaplarını takip etmem gerekir.	72,2%	20,8%	2,8%	4,2%
Anne-Babalar çocuklarının sosyal ağ hesabının arkadaş listesinde yer almalıdır.	59,9%	30,2%	7,5%	2,4%
Ailelerin, çocuklarının sosyal ağlarda görüştüğü kişileri tanıması gerekir.	70,8%	22,6%	3,3%	3,3%
Aileler, çocuklarının İnternette gezinti yaptığı siteleri takip etmesi gerekir.	69,8%	24,5%	2,8%	2,8%
İnternet üzerinde bir suçla karşılaşıldığında nereye şikâyet edileceğini biliyorum.	47,6%	29,7%	19,3%	3,3%
Çocukların İnternette aşırı zaman geçirmesinin bir sebebi de ailelerin onlarla yeterince vakit geçirmemeleridir.	59,4%	26,4%	4,7%	9,4%

Çalışmanın davranışsal tutumlara yönelik sorulan sorularına ilişkin bulgular şu şekildedir:

- Aileler, Güvenli İnternet Hizmetinin olması, çocukların sosyal ağ hesaplarının takip edilmesi, ailelerin çocuklarının sosyal ağda görüştüğü kişileri tanıması gerektiği ve ailelerin çocuklarının İnternette gezinti yaptıkları siteleri takip etmeleri gerektiği konularında hem fikirdirler.
- Aileler, çocuklarının İnternette aşırı zaman geçirmesinin bir sebebi olarak onlarla yeterince vakit geçirmemeleri hususuna katılmaktadırlar.
- İnternet üzerinde bir suçla karşılaşıldığında nereye şikâyet edileceğini bilenlerin oranı, oldukça düşük seviyelerde gerçekleşmiştir.
- Katılımcıların %19'unun İnternet üzerinde bir suçla karşılaşıldığında o suçun nereye şikâyet edileceği konusunda bir fikri bulunmamaktadır.

Çalışma sonucunda bazı demografik özelliklere ilişkin elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- Katılımcıların %65,6'ı baba, %34,4'ü ise anne rolündedirler.
- Katılımcıların %83'ü çocuk sahibidirler.
- Katılımcıların %69,8'i sosyal ağ hesabı kullanmaktadır.
- %73,1 oranında katılımcı, sosyal ağ hesaplarındaki gizlilik ayarlarının nasıl yapılacağını bilmektedirler.
- Katılımcıların %61,8'i sosyal ağlarda çocuklarının arkadaş listelerinde olmadıklarını ifade etmişlerdir.
- Katılımcıların %75'i, çocuklarının olumsuz bir durumla karşılaştıklarında, bu durumu kendileriyle paylaşmadığını ifade etmişlerdir.
- Katılımcıların %47,2'si, çocuklarının İnternette aşırı vakit geçirmelerinden dolayı onlarla tartıştıklarını belirtmişlerdir.
- Katılımcıların %58'i, bilgisayar güvenlik ayarları konusunda yeterince bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir.

- Katılımcılar %62,7'si, İnternet hizmeti aldıkları işletmenin Güvenli İnternet Hizmeti olduğunu belirtmişlerdir. %27,8'lik bir oranın ise bu konuda bir fikri olmadığı görülmektedir.
- Katılımcıların %50,5'i Güvenli İnternet Hizmetini kullanmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocukların İnterneti bilinçli, güvenli ve etkin bir şekilde kullanabilmeleri için ailelere düşen bir takım görevler ve sorumluluklar bulunmaktadır. Fakat ailelerin bu görev ve sorumlulukları kendi başlarına keşfetmelerini beklemek istenilen sonuca ulaşılabilmesi ile sonuçlanabilir. Bu konuda yapılan saha çalışması neticesinde ve çocukların da bilinçli bir İnternet kullanıcısı olmalarını sağlamak için çok katılımcı bir ortam yaratılmalıdır. Yani bu konuda hem aileler hem ilgili İnternet aktörlerine önemli görevler düşmektedir. Bu görevleri şöyle özetlenebilir:

- Ailelerin bilgisayar bilgilerini geliştirebilecekleri kurslar açılması suretiyle ailelerin eğitilmesi gerekmektedir. Ailelerin bilgisayar bilgilerinin çocuklarının sahip olduğu bilgiden daha düşük olması, özellikle teknolojiye yatkın olan yeni nesil için kullanılabilecek önemli bir zafiyettir. Bu zafiyetin giderilmesi için çoğu kez ailelerin yeterli vakti, ilgisi, bilgisi ve gayreti olmayabilmektedir. Oysa Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla açılacak kurslar vasıtasıyla ailelerin bilgisayar ve İnternet yeteneklerinin geliştirilmesi sağlanabilir.
- Ailelerin bilgisayarda çocuklarıyla ortak vakit geçirmesi, birlikte araştırma yapması çocukların olası tehditler karşısında korunmasına katkı sağlayabilir. Bilgisayarın ortak kullanım alanında olması internetin zararlarından korunmada önemli bir çözüm olabilir.
- Aileler, çocuklarıyla daha çok zaman geçirmeli, çocukların oyun ve eğlence ihtiyacını ailecek karşılayacakları alternatifler oluşturmalıdır. Ebeveynlerin bilgisayara dadı muamelesi yapmaları, çocuğun bilgisayar ile arasında duygusal bağ geliştirmesine neden olabilir. Ebeveynler, çocuğun bilgisayarla geçirdikleri zamanı azaltacak olan bu alternatiflerin olması sağlanabilir.
- Aileler, sosyal hayatta üşenmeden ve iletişim kanallarını canlı tutarak, çocuklarının sanal ortamda arkadaş olduğu kişilerin aileleri ile gerçek hayatta da görüşebilmelidirler. Bu temas, hem çocukların kaynaşmasını, hem de çocukların daha kontrollü bir çevrede vakit geçirmelerini sağlayabilir.
- Bilinçlendirme çalışmaları ile birlikte, zararlı içeriklerden korunmak üzere bir araç olarak geliştirilmiş olan Güvenli İnternet Hizmetinin toplum tarafından bilinirliğinin ve kullanımının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yapılan bilinçlendirme çalışmaları çocuklara daha çok pozitif içerikler sunarak genişletilmelidir. Böylelikle zararlı ve yasadışı içeriğe erişim çabasında da doğrudan bir azalma gerçekleşmiş olacaktır.
- STK'lar desteklenerek filtreleme ve engelleme hizmetleri, yaş doğrulama, etiketlendirme ve derecelendirme sistemleri dâhil olmak üzere koruyucu teknolojilerin ve yöntemlerinin ve sadece çocuklar için uygun içerikleri barındıran “ÖZGÜR ÇOCUK” alanların oluşturulması sağlanmalıdır.
- AB Ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de İnternetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı konusunda toplumsal farkındalığı artırmaya yönelik çalışmalar yapacak olan bilinçlendirme merkezi ve kullanıcıların İnternet ile ilgili yaşadıkları sorunlar konusunda başvurabilecekleri yardım merkezi fonksiyonlarını kapsayacak “Güvenli İnternet Merkezi” kurulmalıdır.

KAYNAKLAR

- ALİKAŞİFOĞLU Müjgân (2012). İnternet Kullanımı ve Çocuk ve Ergen Sağlığı Türk Pediatri Kurumu TBMM Sunusu, 22 Nisan 2016 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr> adresinden alındı.
- ASAGEM (2008). “Dijital Oyunlar ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri”, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 22 Nisan 2016 tarihinde <http://ailetoplum.aile.gov.tr> adresinden alındı.
- BACANLI Hasan (2013). Güvenli İnternet Kullanımı Becerilerinin Kazandırılabilmesi Açısından MEB Okul Eğitim Programlarının İncelenerek Geliştirilmesi Raporu.
- ÇAKIR, H., KILIÇ, M.S ve Diğerleri (2014). Güncel Tehdit Siber Suçlar, Seçkin Yayınevi, Ankara
- ÇEVİK H.H (2012). Bilişim, teknoloji ve çocuk: sosyal sorunlar ve çözüm önerileri, Polis Akademisi, TBMM Sunusu, 22 Nisan 2016 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr> adresinden alındı.
- ÇUBUKÇU Ahmet, BAYZAN Şahin (2013). Türkiye’de Dijital Vatandaşlık Algısı ve Bu Algıyı İnternetin Bilinçli, Güvenli ve etkin Kullanımı ile Artırma Yöntemleri, Middle Eastern & African Journal of Educational Research, Issue 5.
- EU Kids Online, 2010, Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Araştırma Projesi Genel Sonuçları Raporu, 22 Nisan 2016 tarihinde <http://eukidsonline.metu.edu.tr> adresinden alındı.
- GECK C. (2007). The generation Z connection: Teaching information literacy to the newest net generation. Toward a 21st-Century School Library Media Program, 235.
- GÜNDÜZ Ali (2015). İnternet Güvenliği Üzerine 2000-2014 Yılları Arasındaki Çalışmaların Bir İçerik Analizi: Riskler, Risklere Etki Eden Faktörler Ve Metodolojik Yönelimler: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi, Erzurum.
- GÜNEŞ Abdulhamit (2015). Sosyal Ağ Kullanımı ve Güvenlik Algısı: Temel Öğretim Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara.
- GÜRER Cüneyt, DOLU O., DEMİR S. ve KÖKSAL T. (2009). Kavram Oluşturma ve Ölçüm, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Kaan Böke (ed.), Alfa Yayınları, İstanbul.
- KALKINMA BAKANLIĞI (2014). 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı, 22 Nisan 2016 tarihinde <http://www.bilgitoplumustratejisi.org/tr> adresinden alındı.
- KILIÇ Ahmet (2013). Devlet Eli İle İnternet İçerik Düzenlenmesi Sorunu: TİB Örneği, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Konya.
- MORENO-VOZMEDIANO R., MONTERO R. S. ve LLORENTE I. M. (2013). Key challenges in cloud computing: Enabling the future İnternet of services. İnternet Computing, IEEE, 17(4)
- PRENSKY M. (2001). Digital Natives, Digital İmmigrants Part 1. On The Horizon, 9(5).
- SENCER Muzaffer (1989). Toplumbilimlerinde Yöntem, Beta Basım, İstanbul.
- SÖYLER Y. (2013). Kamu Hukuku Açısından İnternet İçeriğinin Düzenlenmesi ve Bu Alanda Devletin İdari Yaptırım Uygulama Yetkisi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara.
- ULUKOL Betül (2013). Bilgi Teknolojileri ve İnternetin Bilinçli, Güvenli Kullanımı, Bilişim Teknolojilerinin Sağlık Alanında Etkin Kullanılması, 22 Nisan 2016 tarihinde <http://eogrenim.meb.gov.tr> adresinden alındı.
- VANLANDUYT L. ve DE CLEYN I. (2007). Invloed van İnternet bij jongeren: een uitdaging op school en thuis, 22 Nisan 2016 tarihinde <http://www.demens.nu> adresinden alındı.
- WONG, S., ALTMAN, E., & ROJAS-MORA, J. (2011). İnternet access: Where law, economy, culture and technology meet. Computer Networks, 55(2).